

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО БЪЛГАРСКИ ЕЗИК И ЛИТЕРАТУРА

29 август 2016 година

ВТОРИ МОДУЛ (60 минути)

Отговорите на задачите със свободен отговор запишете в свитъка за свободните отговори на предвиденото място!

Прочетете двата текста и изпълнете задачите към тях (от 31. до 34. включително)!

ТЕКСТ 1

Сериозен е проблемът със зачестилите нападения от вълци върху домашни животни. Това каза за Информационна агенция „Фокус“ Елена Цингарска, представител на Сдружението за дива природа „Балкани“ и експерт, изучаващ едрите хищници и вълците в България. Цингарска заяви: „Броят на вълците в страната в никакъв случай не е с прекомерна численост. Не можем да говорим и за проблем с копитните диви животни, защото това е естествената храна на вълка. Там, където вълкът се храни с копитните диви животни, които са естествените му жертви, той поддържа популациите им. Проблемът е с домашните животни, които биват нападани, тъй като навлизат в **местообитанието** на дивите животни. Домашните животни не се охраняват **адекватно** и стопаните търпят загуби“.

От Сдружение „Балкани“ разказват: „В световен мащаб изключително рядко има доказани случаи на нападения от вълци над хора. За България няма нито един доказан случай, тъй като вълкът има вроден страх от човека, породен от хилядолетия преследване. Увеличаването на щетите от вълци в даден район не означава задължително, че числеността на вида е нараснала. Зачестяване на нападения върху домашни животни могат да се наблюдават и при разбита структура на семейните групи на вълците. Често в такива случаи, когато възрастните вълци са убити, младите се разделят и се придвижват самостоятелно, като ловуват по-дребни или по-лесни за улавяне животни – домашните“.

Относно въпроса за изработването на национален план за действие от Сдружение „Балкани“ поясниха, че това е международно задължение на страната ни, като този документ трябва да описва състоянието на вида, да формулира принципите за управление на популациите му, както и редица приоритетни дейности за **реализиране** на това управление. В плана за действие трябва да се включат мерки и механизми за намаляване или за избягване на конфликта с човека.

ТЕКСТ 2

В български заклинания вълкът се явява като космически модел, което несъмнено се свързва с вярванията на прабългарите. Подобно на орела, вълкът бил възприет и у тюрките като връзка между трите свята. Явно в тази връзка е и вярването, че всеки шаман може да се превъплъти във вълк. В представите на някои народи вълкът изпълнява ролята на страж на подземния свят и водач в царството на мъртвите, т.е. той е посредник между света на живите и света на мъртвите. Това обяснява и аналогията му с вампир.

Същевременно сред някои славянски народи съществува представата за вълка като унищожител на демони. Въпреки че българите причисляват вълка към нечистите сили и под влияние на християнската религия той често се асоциира с дявола, свързва се с мъглата, с мрака и т.н., съществуват и езически поверия, според които той е най-големият враг на дявола и на другите зли сили, с него се плашат болестите. Вярвало се също, че е на добро и е знамение за голяма плодовитост при овцете през идната година,

ако вълк се промъкне незабелязан в кошарата и успее да грабне овца. Това се приемало като своеобразно жертвоприношение. Широко разпространено е поверието при източните народи, че ако вълк се изпречи на пътя на човек или пресече пътя му, това ще донесе на човека късмет, щастие, благополучие.

С култа към вълка воин и ролята му на медиатор са свързани някои празници в древността. Съществували са ритуали, свързани с намятане на вълчи кожи и поставяне на вълчи маски, които се извършвали ежегодно в определено време. Вероятно по тяхно подобие били провеждани римските Луперкалии през февруари и славянските Вълчи празници, чествани от българите през ноември и през февруари.

Изнесените факти водят до извода, че някога вълкът е имал огромно култово, ритуално и социално значение. Трудно е да се каже кога е възникнал култът към вълка, но без съмнение това е станало в предисторическия период. Смята се, че първите негови изображения са от **неолита**, когато кучето и вълкът още не са били разграничавани в митологиите, в рисунките и в човешкото съзнание. Явлението определено е възникнало още преди одомашняването на животни, което започва през мезолита. Идентифицирането на двете животни е продължило дори след тяхното разграничаване, което е видно не само от данните в различни култури, но и от смесването на техните названия.

31. Изброени са факти от двата текста, както и факти, които липсват в тях. В свитъка за свободните отговори запишете САМО буквите на ЧЕТИРИТЕ факта, които ПРИСЪСТВАТ в посочените текстове.

- А) Сдружение „Балкани“ представя статистически данни за нападенията на вълци.
- Б) Националният план за действие е международно задължение на страната ни.
- В) Съществителното име *вълк* е от един корен с глагола *влача*.
- Г) Древни празници са свързани с възприемането на вълка като медиатор.
- Д) Наметнати с вълчи кожи, прабългарите танцували танца на вълка.
- Е) Вълкът поддържа популациите на копитните диви животни.
- Ж) Под влияние на християнската религия вълкът се асоциира с дявола.
- З) Вълкът е преди всичко вредител и трябва да се унищожава.

32. В свитъка за свободните отговори запишете кое е общото, за което се говори в двата текста.

33. В свитъка за свободните отговори в рамките на 3-4 изречения формулирайте СОБСТВЕНА теза по една от посочените теми:

Вълкът и човекът

Един хищник в съвременния свят

34. В свитъка за свободните отговори запишете сбито и кратко (в резюме) основното в съдържанието на текст 2.

35. За всяко празно място изберете най-уместната от думите и я запишете срещу съответната буква в свитъка за свободните отговори.

В Египет били построени много пирамиди, в чието строителство (А) хиляди роби. Огромните размери на пирамидите и перфектното (Б) между отделните елементи показват, че те (В) математическите и астрономическите познания на египтяните. Пирамидите били свидетелство за почитта към боговете, но същевременно чрез тях фараоните (Г) в историята траен знак за своето съществуване и могъщество.

- А) действали, участвали, присъствали
- Б) съотношение, състояние, свършенство
- В) съобразяват, отразяват, установяват
- Г) оставяли, демонстрирали, лансирани

36. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете правилните форми на думите, поставени в скоби.

А) Членуване

Изложбата на младата немска художничка можете да видите в (Народна библиотека).
(Проект) цели да покаже новите тенденции в (живопис).

Б) Местоимения

Не знам за (кой/кого) е важен този спор, но аз се отегчих.
Потърсих утеха в храма, (чийто/чиито) високи стени го пазеха от външния свят.
Когато в залата влезе момичето, което спечели златен медал, всички (я/го) посрещнаха с аплодисменти.
Два месеца след последния изпит жената получи (своята/нейната) диплома.

В) Учтивя форма

Господине, бихте ли (преминал) в съседната зала?
Госпожо, (поканен) сте на вечеря след срещата. (Сигурен) ли сте, че знаете къде е ресторантът?

37. В текста са пропуснати САМО ПЕТ препинателни знака. Препишете текста в свитъка за свободните отговори, като поставите пропуснатите знаци.

Когато стане въпрос за източник на протеини, всеки се сеща за месото а рибата остава на заден план. В интервю по радиото д-р Иванов, специалист по хранене съветва Драги слушатели нужно е да се консумира риба поне два пъти седмично.

Прочетете стихотворението „Стария музикант” и изпълнете задачите към него (38. задача и 39. задача)!

38. В свитъка за свободните отговори посочете с ЦИТАТИ от текста ДВА примера за физическата безпомощност на героя.

Все там до моста приведен седи,
тегли полекичка лъка,
а над главата му ревностно бди
черната старческа мъка.

Бурно край него живота кипи
в грижи и горести вечни
и пъстроцветните шумни тълпи
все тъй са зли и далечни.

Привечер. Спуска се траурен здрач,
ситен снежец завалява,
спира цигулката горестен плач –
стареца немощно става.

И прегърбен, той пристъпя едва,
спира се тук-там и стене,

шепнат му злъчни, невнятни слова
зимните вихри студени.

Там – от скованата в мраз висина –
мигом през тънкия облак
хвърля му поглед печална луна,
фосфорно бледа и обла.

А зад гърба му пристъпя Смъртта,
кървава и многоръка,
и по цигулката старческа тя
тегли полекичка лъка.

39. В свитъка за свободните отговори със СВОИ ДУМИ посочете ДВА примера за отчуждението между хората в града.

40. Свържете името на героя с името на автора, от чиято литературна творба е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

А) Сали Яшар
Б) Иван Селямсъза

Йордан Йовков
Христо Ботев
Иван Вазов
Гео Милев

Свържете името на героя с литературната творба, от която е съответният герой. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете заглавието на творбата.

В) Лазар Глаушев
Г) Иванчо Йотата

„Железният светилник“
„Ветрената мелница“
„Бай Ганьо“
„Чичовци“

Свържете заглавието на всяка от творбите с нейния автор. В свитъка за свободните отговори срещу съответната буква запишете името на автора.

Д) „Камък“
Е) „Песен за човека“

Димчо Дебелянов
Атанас Далчев
Христо Ботев
Никола Вапцаров